

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
Навчально-науковий інститут філософії та освітньої політики
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ

МАТЕРІАЛИ

II Всеукраїнського міждисциплінарного круглого столу
«ФІЛОСОФІЯ ЕКОНОМІКИ:
АКТУАЛЬНИЙ ДИСКУРС В УМОВАХ ВІЙНИ»

(Київ, 26 червня 2023 року)

Київ 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
Навчально-науковий інститут філософії та освітньої політики
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ

МАТЕРІАЛИ

II Всеукраїнського міждисциплінарного круглого столу

«ФІЛОСОФІЯ ЕКОНОМІКИ:

АКТУАЛЬНИЙ ДИСКУРС В УМОВАХ ВІЙНИ»

(Київ, 26 червня 2023 року)

Київ

Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова

2023

УДК 1:330(378)

ББК 87.6:65

Ф-56

Відповідальний редактор: д-р філос. наук, професор Глушко Т.П.

Редакційна колегія: Мозгова Н.Г., доктор філос. наук, проф.; Русаков С.С., канд. філос.наук., доц.; Матюшко Б.К., канд. філос.наук., доц.; Облова Л.А., канд. філос.наук., доц.; Шкіль Л.Л., канд. філос.наук., доц.; Брижнік В.М., канд. філос.наук., доц.; Шушкевич Є.М., канд. філос.наук., ст.викл.

«Філософія економіки: актуальний дискурс в умовах війни». Матеріали круглого столу (26 червня 2023 року), Київ: Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023. 100 с. *електронне видання*

ISBN 978-966-931-288-4

До збірки включено матеріали виступів та доповідей учасників круглого столу «Філософія економіки: актуальний дискурс в умовах війни». У представлених увазі читача текстах досліджуються: феномен економічної свободи в контексті аксіологічної традиції неолібералізму; економічні виміри соціалізаційних процесів в умовах консумеризму; пост-воєнні перспективи регіональних соціально-економічних кластерів; стратегії відновлювальної економіки та стійкого розвитку; проблеми соціального капіталу та штучного інтелекту; філософські аспекти брендингу та його практичне значення для розвитку економічної системи; перспективи становлення економічної суб'єктності України; а також деякі історичні аспекти розвитку філософсько-економічної проблематики на теренах нашої країни; специфіка конкурентної політики держави в умовах європейської інтеграції та соціально-економічні пріоритети у перспективі післявоєнного відродження країни.

Для всіх, кого цікавить актуальна проблематика сучасних філософсько-економічних досліджень.

ББК 87.6:65

Ф-56

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за зміст своїх текстів та точність наведених посилань

У разі використання матеріалів збірки, посилання на авторів і видання обов'язкове

ISBN 978-966-931-288-4

(електронне видання)

© Колектив авторів, 2023

© Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 2023

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
DRAGOMANOV UKRAINIAN STATE UNIVERSITY
Institute for Philosophy and Educational Politics
DEPARTMENT OF PHILOSOPHY

**«PHILOSOPHY OF ECONOMY:
RELEVANT DISCOURSE IN THE CONDITIONS OF WAR»**

PROCEEDINGS OF THE ROUNDTABLE DISCUSSION

June 26th, 2023

Kyiv
Dragomanov University Publishing House
2023

The Editorial Board:

Tetiana Hlushko – Dr. of Philosophical Sciences, Professor (*Executive Editor*)

Nataliya Mozhova – Dr. of Philosophical Sciences, Professor

Serhiy Rusakov – PhD in Cultural Studies, Docent

Bohdan Matiushko – PhD in Philosophy, Docent

Liudmyla Oblova – PhD in Philosophy, Docent

Liudmyla Shkil – PhD in Philosophy, Docent

Vitalii Bryzhnik – PhD in Philosophy, Docent

Yevhenii Shushkevych – PhD in Philosophy, Docent

«Philosophy of Economy: Relevant Discourse in the Conditions of War».
Proceedings of the Round Table (June 26th, 2023), Kyiv: Dragomanov
University Publishing House, 2023. 100 p.

The volume includes materials of speeches and research reports for roundtable «Philosophy of Economy: Relevant Discourse in the Conditions of War». The presented texts are focused on the phenomenon of economic freedom in the context of the axiological tradition of neoliberalism; economic dimensions of socialization processes in the context of consumerism; post-war prospects for regional socio-economic clusters; strategies for a recovery economy and sustainable development; problems of social capital and artificial intelligence; philosophical aspects of branding and its practical importance for the development of economic system; prospects for Ukraine's economic subjectivity establishing as well as some aspects related to the development of philosophical-economic issues in Ukrainian retrospective; specifics of the state's competition policy in the context of European integration and socio-economic priorities for country's post-war revival.

For everyone interested in relevant issues in the scope of contemporary philosophical-economic research.

4. Екологічна економіка. Вікіпедія [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/Ecological_economics.
5. Сергій Подолинський. Вікіпедія [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://ru.qwe.wiki/wiki/Sergei_Podolinsky.
6. Подолинський С. Вибрані праці. К.: КНЕУ, 2000. 328 с.
7. Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 № 326 «Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації».

Людмила Шкіль

<https://orcid.org/0000-0003-2410-1159>

кандидат філософських наук, доцент,

доцент кафедри філософії

Українського державного університету

імені Михайла Драгоманова (м. Київ)

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ПІД ЧАС ВІЙНИ: ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ

Війна, окрім страху смерті викликає ще й інший страх – страх голодної смерті в майбутньому. Адже, якщо аналізувати рівень економіки в Україні, то, навіть до війни він був на надзвичайно низькому рівні. Як додатковий психологічний фактор на свідомість людини можуть тиснути і такі факти як негативний досвід інших країн, які або перебувають у стані війни або намагаються подолати економічну кризу після війни.

Саме тому зараз такий напрямок дослідження як філософія економіки є надзвичайно актуальним для нашого сьогодення і включає у себе дослідження не тільки філософських, але й психологічних та економічних аспектів.

Війна стала причиною рекордного падіння української економіки за всю історію нашої новітньої незалежності, а також призвела до швидкого зростання цін та здешевлення гривні. УНІАН намагався за допомогою експертів розібратися, що можна зробити вже зараз, щоб навіть в умовах продовження воєнного стану почати активне економічне відновлення.

Проблема війни є серйозною філософською проблемою, яка включає у себе дослідження різних аспектів життя, в тому числі і історичний минулий досвід, а також досвід інших країн, які пройшли в минулому через гіркий шлях війни. Наразі наша вітчизняна економіка, незважаючи, на повномасштабну війну намагається знайти нові шляхи та перспективи для повноцінного розвитку та повноцінного забезпечення функціонування життя людей.

Водночас, економічна активність бізнесу скоротилася за цей час на понад 50 відсотків, а біля 8 мільйонів українців були вимушені виїхати закордон. Ще мільйони наших громадян стали внутрішніми переселенцями. Держава терорист Росія завдала нашим інфраструктурним об'єктам шкоди на понад 140 млрд доларів, що майже дорівнює ВВП України за 2022 рік.

Зрозуміло, що в умовах військового стану очікувати на вельми оптимістичні прогнози щодо зростання економічного розвитку не варто. Але незважаючи на усі труднощі, які нам доводиться наразі переживати, слід відзначити не лише дивовижну незламність та силу духу українського народу, але й дивовижну винахідливість щодо виживання у будь-яких кризових ситуаціях.

Особливо кризу пережила Україна, коли взимку була масово пошкоджена енергетична інфраструктура. Незламні українці навчилися жити в умовах довготривалого відключення світла. Малий та середній бізнес знаходив будь-які шляхи та методи, щоб продовжувати повноцінно функціонувати навіть в таких надскладних умовах. Саме така винахідливість і додає оптимізму, щодо того, що ми в майбутньому

зможемо швидко відновити і збагатити нашу економіку. Також оптимізму додає те, що в умовах війни, (особливо в тих місцях, де не ведуться бойові дії) немає дефіциту продуктів харчування, уся харчова промисловість продовжує працювати.

Адже усі регіони країни продовжують жити у умовах ракетних та дронних атак загарбників, а прифронтові зони зазнають постійних гарматних обстрілів. Кожна ракетна атака погіршує фінансові результати вітчизняного бізнесу, спричиняючи зниження заробітку, утримання меншої кількості працівників, зменшення заробітної плати та, водночас, податкових надходжень.

Незважаючи на всі проблеми та негаразди, за спостереженнями соціологів, зараз в українському суспільстві спостерігається дивовижна ситуація: *люди почали краще оцінювати перспективи національної економіки*, ніж у відносно мирному 2021 році. Хоча наша держава і втратила майже третину ВВП, а громадяни все одно оцінюють стан економіки краще. І тут постає риторичне запитання, а чому такий дивовижний оптимістичний настрій в українців? З чим саме це пов'язано? Психологи та соціологи це пов'язують з тим, що українці нарешті зрозуміли та усвідомили наскільки потужний у нас економічний потенціал.

Зокрема, соціолог, доктор філософських наук Євген Головаха зазначив в одному з інтерв'ю, що якщо нам вдалося втриматися в ситуації окупації частини території, пошкодження інфраструктури, фактичного знищення нашої металургійної промисловості, викрадення мільйонів тонн збіжжя, то у майбутні мирні роки ми зможемо робити інші неймовірні речі для швидкого економічного відновлення. Якщо говорити і згадувати досвід минулого, то тут на думку приходить друга світова війна... І як приклад, можна навіть згадати Германію, яка була переможеною країною, але відновила свою економіку набагато швидше та ефективніше, ніж Радянський Союз...

Стосовно звернення до уроків минулого дослідники Лавриненко В.М. та Логінов В.М. зазначають: «Історичне минуле та сучасність українського суспільства, його національні інтереси спрямовані на такі соціальні, організаційні та поведінкові цілі в яких уроки філософії війни вивчаються для запобігання війни та забезпечення вільного та стабільного розвитку української державності, що заперечує застосування військової загрози у міждержавних відносинах» [1, с. 87].

Але, на жаль, це попередження про яке писали науковці ще в далекому 2013 році не вберегло нас від повномасштабної війни. Але, разом з тим, війна наблизила Україну хоча б на декілька кроків до входження в недалекому майбутньому до Євросоюзу. Саме цей шлях, і саме цей орієнтир є найголовнішою перспективою розвитку нашої вітчизняної економіки. Відомий український філософ Вахтанг Кебуладзе в одному з інтерв'ю навіть зазначив: «Україна – органічна частина Європи. Раніше ми говорили про те, що Україна не може без Європи. Тепер я абсолютно певний, що Європа не може без України» [2].

Література:

1. Лавриненко В.М., Логінов М.М. Філософія війни. Економіка. Проблеми економічного становлення, 2013. Вип. 3-4. С. 82-88.
2. Філософія війни. Як спільна травма «зшиває» країну та вплив досвіду смерті на українців. Інтерв'ю Ю. Карманської з філософом Вахтангом Кебуладзе, липень 2022 року. Forbes Ukraine. Інтернет ресурс: <https://forbes.ua/lifestyle/viyna-zhakhliviy-ale-potuzhniy-psikhoterapevt-yak-dosvid-smerti-zminyue-ukraintsiv-a-spilna-travma-zshivae-krainu-intervyu-z-filosofom-vakhtangom-kebuladze-30072022-7355>